

PARAISTEN JURMON PESIMÄLINNUSTOKARTOITUS 2020

VARSINAIS-SUOMEN LUONTO- JA YMPÄRISTÖPALVELUT

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO
2. PESIMÄKAUDEN 2020 LASKENNAT
 - 2.1. Menetelmät ja laskenta-alue
 - 2.2. Pesimäkauden sää ja pesintöjen onnistuminen
3. TULOKSET
 - 3.1. Jurmon pesimälinnusto vuoden 2020 laskennoissa
 - 3.2. Jurmon pesimälinnusto lajikohtaisesti
 - 3.3. Muut lintuhavainnot
4. MUUTOKSET JURMON PESIMÄLINNUSTOSSA
 - 4.1. Vertailuaineisto
 - 4.2. Muutoksia pesimälinnustossa
5. JURMON PESIMÄLINNUSTON UHANALAISUUS
6. KIITOKSET
7. VIITTEET & KIRJALLISUUS
8. LIITTEET

Liite 1. Laskentapäivät ja laskijat vuonna 2020
Taulukko 1. Jurmon pääsaaren pesimälinnusto 1970–2020

Karttaliite 1. Länsipään saaret, vesilinnut ja kahlaajat
Karttaliite 2. Länsiosa, vesilinnut, kahlaajat, lokkilinnut
Karttaliite 3. Länsipää, varpuslinnut
Karttaliite 4. Saaren keskiosa
Karttaliite 5. Lepikko
Karttaliite 6. Saaren itäosa
Karttaliite 7. Lähisaaret

Kansikuva: Kirjokertun pesintä onnistui ilmeisen hyvin lintuaseman naapurissa. Kuvassa parin koiras 6.6.2020 © Pekka Alho

1. JOHDANTO

Paraisten Jurmon pesimälinnusto kartoitettiin vuonna 2020 kolmannen kerran tavoitellulla noin viiden vuoden syklillä (2009, 2015 ja 2020). Näitä aiemmat kartoitukset ovat olleet satunnaisempia, eivätkä ne useinkaan ole kattaneet pääsaaren linnustoa kattavasti. Toisinaan on taas laskettu pelkästään pääsaarta ympäröiviä luotoja (vrt. kappale 4.1.).

Jurmo kuuluu Saaristomeren kansallispuistoon ja on mukana Natura 2000 ohjelmassa. Saaren luontoa hoidetaan vuonna 2008 vahvistetun hoitosuunnitelman mukaan (Metsähallitus). Turun lintutieteellisen yhdistyksen lintuasema on toiminut Jurmon saarella vuodesta 1962 alkaen. Jurmon lintuaseman toimintaa ja saaren arvokasta elinympäristöä on luonnehdittu yleisellä tasolla mm. vuoden 2015 linnustoraportissa.

Lintuaseman aineistosta ei valitettavasti saada käyttökelpoista kuvaa saaren pesimälinnustosta ja/tai sen vaihteluista. Lintuaseman toiminta on keskittynyt rengastukseen ja läpimuuttavien lintujen seurantaan alati vaihtuvalla miehityksellä, kun taas pesimälinnuston hyvä tuntemus edellyttää johdonmukaisempaa keskittymistä pesimälinnustoon. Asema-aineiston puutteet johtuvat osin myös pesimäaikaisista liikkumisrajoituksista, sillä esimerkiksi länsipään tarkempi kartoitus edellyttää erillistä lupaa liikkua suojelualueella pesimäaikaan. Lisäksi asemamiehitys on usein ollut epäsäännöllistä kesäaikaan. Kartoitusaineiston täydentäjänä aineisto on hyödyksi.

2. PESIMÄKAUDEN 2020 LASKENNAT

Edelliset kattavat pesimälinnuston kartoitukset oli toteutettu Jurmon pääsaarella vuonna vuosina 2009 ja 2015. (Alho 2009 & 2015). Jurmon pesimälinnustolaskennat toteutettiin pesimäkaudella 2020 pitkälti edellä mainittujen kartoitusten tavoin, Turun lintutieteellisen yhdistyksen toimeksiantona. Yhdistyksen toimeksiantoa tuki taloudellisesti ELY-keskuksen myöntämä avustus Saariston ympäristönhoitoon.

Laskennat suoritettiin kartoituslaskentana välillä 9.5.–24.6.2020. Laskentapäivät ja osa-alueiden laskijat selviävät liitteestä 1. Lintuaseman havaintoaineisto käytiin vuoden 2020 osalta läpi Tiira-havaintojärjestelmään tallennetusta aineistosta. Sen tuoma lisäarvo laskentatuloksiin oli tälläkin kertaa pieni, mutta auttoi hahmottamaan kokonaiskuvaan muutamien lajien, sekä loppukesän lintupoikuehavaintojen osalta.

Vuoden 2020 laskentojen toteutumista varjosti akuutti Covid-19 pandemian uhka, mutta laskennat saatiin suoritettua suunnitellun mukaan. Vuoden 2015 laskennan tapaan jokaista laskentakierrosta kohden oli tarve yhdelle vapaaehtoislaskijalle / asemiehittäjän panokselle. Korona-kevät aiheutti tämän suhteen päänvaivaa, sillä

aseman maksimimiehistystä oli jouduttu pienentämään. Käytännössä vaje korjattiin varsinaisten laskijoiden (Alho & Dahlman) täydentävällä talkootyöpanoksella.

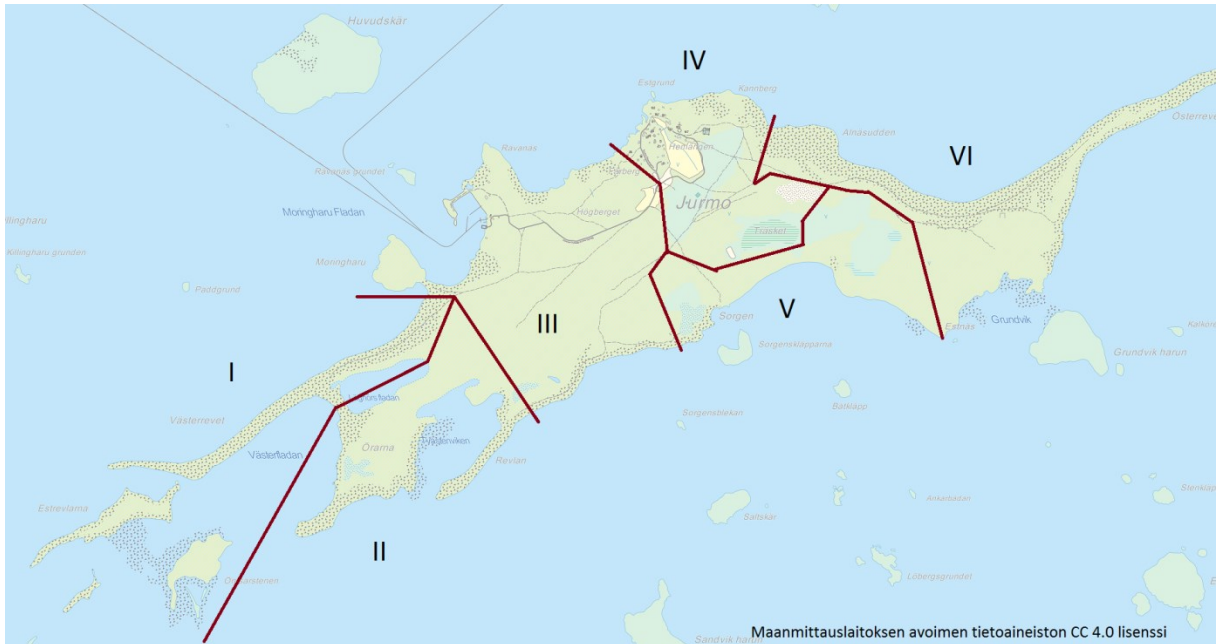
2.1. Menetelmät ja laskenta-alue

Pesimälinnustokartoituksessa selvitettiin koko pääsaaren ja länsipään arvokkaiden pesimäsaarien, Estrevlarnan ja Ömsarstenenin linnusto. Saaret tunnetaan myös suomenkielisillä nimillä Heinä- ja Haahkasaari. Vuoden 2015 laskentojen tapaan muita lähiluotoja havainnoitiin pääsaarelta ja länsipään saarilta käsin. Itäpään Grundvik Harun, etelän Sorgenkläpparna, sataman Rävänäsgrundet ja länsipään saarten välinen nimetön riutta laskettiin mukaan pesimälinnustoon, vaikka niitä ei pääsaaren puolelta pysty kaikkien lajien osalta täysin kattavasti laskemaan. Mukaan ottaminen on perusteltua siksi, että ne sijaitsevat pääsaaren välittömässä tuntumassa ja muodostavat monille lajeille yhtenäisen elinpiirikokonaisuuden yhdessä pääsaaren puoleisen rannan ja niiden väliin jäävän vesialueen kanssa (Grundvik & Grundvik Harun, Sorgen & Sorgenläpparna, satama & Rävänäsgrundet, sekä länsipään saaret lähiriuttoineen). Nämä saaret ovat tarvittaessa myöhemmin helppo erotella liitteen reviiirkarttojen ja usein myös tekstiviittausten avulla.

Toimeksiannon mukaisesti laskenta toteutettiin neljän laskentakerran kartoituslaskentana, jonka tavoitteena oli koko kartoitusalueen kaikkien lintuparien selvittäminen siten, että pääpaino oli kuitenkin saaristolinnustossa. Kartoitusalueen maapinta-alan suuruus on yhteensä noin 298 ha, ilman em. lähisaaria.

Kartoitus toteutettiin vuosien 2009 ja 2015 laskenta-aluejaon mukaan kuudella osa-alueella (ks. kartta 1.). Kesän 2020 pesimälinnustolaskennoista vastasivat kokeneet lintulaskijat Pekka Alho (PA) ja Marko Dahlman (MD), jotka osallistuivat kaikkiin neljään laskentakierrokseen, laskien lähtökohtaisesti osa-alueet I ja II (PA), sekä osa-alueet V ja VI (MD). Ensimmäiseen laskentakierrokseen vapaaehtoisena osallistui ja tietoja myöhemminkin antoi Timo K. Palomäki. Kolmanteen laskentaan osallistui Mikko Niemi. Toinen ja neljäs kartoituskierrös tehtiin kokonaisuudessaan varsinaisten laskijoiden (PA, MD) toimesta. Kartoituksen raportoinnista vastasi Pekka Alho.

Jurmon pesimälinnustokartoitus toteutettiin kartoituslaskentana. Laskenta aloitettiin aamun valkenemisen aikoihin ja laskija kartoitti kävellen oman osa-alueensa yhden laskenta-aamun sallimalla tarkkuudella. Täydentäviä laskentoja tehtiin myös muina vuorokauden aikoina, samoin haahka- ja heinäsaaren kartoitus pariin otteeseen. Avoimet pesimäsaaret ja avoimet alueen eivät aina edellytä aamubarhaista laskentaa, vaan niissä hyvä laskentasää on oleellisempi. ”Kartoitusta” -nimikkeellä tehty viittaa juuri tähän (Taulukko 1), korvaten vapaaehtoislaskijoiden puutteen. Heinäsaaresta Haahkasaareen siirtyminen edellyttää kahluuhaalareita tai vaihtoehtoisesti hyvää kylmänkestävyyttä. Vettä on syvimmissä kohdissa noin napaan saakka.

Kartta 1: Laskenta-alue ja osa-aluejako oli vuoden 2020 laskennoissa sama kuin vuosina 2009 ja 2015

Osa-alue I: Länsiriutta, järven N-puoli, Estrelarna, Ömsarsten ja näiden väliset riutat

Osa-alue II: Etelä- ja lounaisriutta (Örarna), järven ja Etelälahden väliset alueet

Osa-alue III: Moringharu, satama, Rävänäs ja Rävänäsgrundet, ”länsikangas”, Högberget (Tykkikallio), Fårberg ja eteläistä rantaviivaa

Osa-alue IV: kylän seutu, männikkö, muinaismuiston seutu, suo ja suon verkkopaikat

Osa-alue V: Sorgen, eteläranta, lepikko (leppälehto) ja Estnäsän länsipuoliset alueet

Osa-alue VI: Itäriutta, koilliset rannat, Grundvik ja näkyvin osin Grundvik harun

Etelässä laskenta-alueeseen kuuluvan Sorgenskläpparnan ja kylän koillispuolella laskenta-alueeseen kuulumattoman Norrkläpparnan pesimälinnustoa pystyy suurempien saaristolintujen osalta arvioimaan pääsaarelta. Norrkläpparnan Kannbergin kalliolta käsin kohtalaisen hyvin, etäisyyttä on noin 700 metriä. Itäpään Sandenin ja Grundvik harunin havainnointi luotettavasti on selvästi hankalampaa.

Laskijat käyttivät laskennassa apuna kiikaria ja kaukoputkea, sekä merkitsivät karttapohjaan kaikki pesintään viittaavat havainnot. Laskenta pyrittiin lähtökohtaisesti toteuttamaan eri osa-alueilla mahdollisimman samanaikaisesti, jolloin koko laskentakierros tulisi suoritetuksi optimaalisesti kahdessa päivässä. Käytännössä mm. vapaaehtoislaskijoiden puute muokkasi jonkin verran toteutuneita laskentapäiviä, mutta varsin hyvin tavoite lopulta toteutui (ks. liite 1.). Säiden vuoksi ei jouduttu

laskentapäiviä paikan päällä muuttamaan, mutta lähtöpäivää siirtämään kyllä. Hyvät, joskin melko vilpoiset laskentakelit hallitsivat kartoituksia. Vasta juhannuksen jälkeinen laskenta sai seurakseen kesäisen lämmön. Seuranta tehtiin aiempaan tapaan varsinaisen laskennan ohella myös muuna saarella oloaikana ”täydentävänä havainnointina”, tavalla, joka ei helposti näy taulukoissa. Täydentävä havainnointi keskittyi usein jonkun heikommalle jääneen saarenkolkan lajiston tarkentamiseen tai jonkun tietyn yksittäisen lajin tai lintuparin pesinnän varmistamiseen.

Aineiston laadulle on yleensä eduksi, jos sama laskija toistaa laskennan samalla osa-alueella jokaisena laskentakertana. Taloudellisista syistä käytettiin vuoden 2015 tapaan myös vapaaehtoisia laskijoita, joiden laskemien osa-alueiden (osa-alueet harju III ja kylä IV) osalta laskijat vaihtelivat ja joita varsinaiset laskijat joutuivat tällä kertaa täydentämään lopulta melko lailla. Osa-alueella IV (kylä, männikkö, suon verkkopaikat) kartoitusta tehtiin käytännössä taulukossa näkyvää enemmän, sillä alueella liikutaan eniten myös varsinaisen laskennan ulkopuolella, mm. rengastuksen yhteydessä. Kylän ytimessä ja kylän rannan puolella ei tälläkään kertaa liikuttu, vaan alue oli sovittu jälleen hienovaraisuussyistä jätettäväksi laskennan ulkopuolelle.

Erillistä yökuuntelua ei juuri tehty, mutta useimmiten laskenta-alueelle siirtyminen tapahtui vielä melko pimeässä ja muiden asemahavainnoitsijoiden havainnot täydensivät kokonaiskuvaa. Saaren parhaat yölaulaja-habitaatit eli suo ja sen lähiympäristö tulevat hyvin kartoitetuksi myös mm. rengastustyön yhteydessä.

Vuoden 2015 laskentojen jälkeen pohdittiin, että kartoitusten ajoitusta olisi hyvin voinut siirtää kokonaisuudessaan noin viikolla eteenpäin, sillä ensimmäisellä laskentakierroksella toukokuun alussa monetkaan saaristolinnut eivät vielä olleet kunnolla asettuneet pesimään tai jos olivatkin, niiden reviirit selvisivät hyvin myöhemminkin. Näin myös meneteltiin vuonna 2020 ja tämä oli varmasti parempi vaihtoehto, vaikka teoriassa joidenkin kaikkein aikaisimpien lajien osalta (lähinnä merihanhi, sinisorsa ja viherpeippo), joku pari saatettaisiin hukata.

Jurmossa joidenkin lajien ja erityisesti loppukevään laululintujen osalta tulkinta levähtäjien ja pesivien välillä on toisinaan haastavaa. Vielä kesäkuun alussa saarella tapaa runsaasti levähtäjiä, joista osa saattaa laulaa aktiivisestikin. Tulkintaa usein helpottaa, että pääsääntöisesti kevätmuuttajat ovat äänessä vain sinä yhtenä hetkenä/aamuna/korkeintaan päivänä, kiireessään jatkamaan matkaa. Nämä lajit eivät myöskään ole saaristolintulaskentojen kannalta oleellisin lajisto, vaan ennemminkin tavallisia mantereen laululintuja. Esimerkkinä mainittakoon 23.6. aamulla asemalla hetken laulanut punavarpuunen. Jatkuvasti seurattuna paikalla ei merkkejä ennen eikä jälkeen eli kyseessä myöhäinen muuttaja. Mutta jos lintu olisi laulanut aamulla lepikon reunassa, kysymysmerkkejä olisi varmasti jäänyt.

2.2. Pesimäkauden sää ja pesintöjen onnistuminen

Kartoitusvuotta edeltävä talvi 2019/2020 oli poikkeuksellisen leuto, samoin alkukevät. Tämän jälkeen loputtomasti vallitsevia olivat pohjoisluoteiset tuulet lähes koko muuttokauden eli huhti-toukokuun ajan. Juuri minkäänlaisia lämpöjaksoja ei edes toukokuussa ollut. Vasta muuttokauden jälkeen lämpeni ja viimeinen laskentakierros juhannuksen jälkeen olikin jo varsin paahtava. Kevään 2020 koleasta säästä muotoutui lopulta hyvin samankaltainen vuoden 2015 laskentojen sään kanssa. Kesäkuu 2020 tosin oli jo suotuisampi pesinnöille, mutta heinäkuu taas vilpoisen sateinen - sekin paljolti vuoden 2015 tapaan.

Vuonna 2015 monien saaristolintujen, mm. tiirojen, sekä mantereella hyönteissyöjiä pesinnät epäonnistuivat tai jopa jäivät toteutumatta johtuen kylmistä kesäsäistä. Vuonna 2020 tilanne ei ollut niin huono, joskaan ei ilmeisesti erityisen hyväkään. Monet saariston lajit, kuten tiirat, olivat jäljessä ja/tai hyvin eriaikaisia pesinnöissään.

Säätä suurempina murheina Jurmon pesivää saaristolinnustoa koettelevat lukuisat merikotkat ja pesimättömien, joutilaiden luppovaristen joukkiot, jotka kiertelivät pesimäriuttoja kävellen. Männikkö tarjoaa tälle harmaatakkiselle porukalle turvallisen yösijan. Toki myös pesivät varikset ja korppi ottavat tuotosta osansa, mutta niiden voi helpommin laskea olevan osa luonnon luontaista kiertokulkua (ks. lajitekstit/korppi). Kun tähän lisätään saarella päivystävä kettu, voi arvailla länsipään hiljenemisen syitä.

Kuva: Jurmon suossa oli kartoitusvuonna 2020 tavallista enemmän vettä. Sitä on pidettävä hyvänä asiana, sillä puusto on levinnyt keskemälle ja toisinaan kuivuvan oloisen suon mahdollinen umpeenkasvu on huolestuttanut. Jurmo 7.6.2020 © Pekka Alho

3. TULOKSET

3.1. Jurmon pesimälinnusto vuoden 2020 laskennoissa

Vuoden 2020 laskennoissa Jurmossa tavattiin pesivänä vain 58 lajia, mikä tarkoittaa yhdeksän lajin pudotusta vuoden 2015 laskentaan verrattuna ja kahdeksan lajin pudotusta verrattuna vuoteen 2009. Huomio kiintyy erityisesti puuttuviin saaristolintulajeihin: isokoskelo, karikukko, naurulokki, kalatiira, pikkutiira ja niittykirvinen. Jurmossa marginaalisen isokoskelon tai vaihtelevasti esiintyvän naurulokin puuttuminen ei huoleta niinkään, mutta karinkukon ja tiirojen puuttuminen kertoo mahdollisesti suuremmasta muutoksesta ja/tai ongelmasta. Jurmon hienon järven ympäristössä saaristolajiston pesinnät ovat olleet hiipumaan päin jo pidempään.

Pesiviä lintupareja tavattiin yhteensä vähintään 449 (520 vuonna 2015 ja 693 vuonna 2009). Edellisten laskentojen välinen pudotus selittyi pitkälti haahkan ja valkuposkihanhen romahduksella, tämänkertainen jatko lokkien ja tiirojen häviämisellä. Laskennan ulkopuolisilla lähiluodoilla pesii kuitenkin edelleen lapintiiraja ja mm. merikihu ja luotokirvinen - vuoden 2015 tapaan.

3.2. Pesimälinnusto lajikohtaisesti

Pesimälinnuston lajikohtaisessa tarkastelussa on esitetty kaikki Jurmossa pesimäkaudella 2020 pesineet laji, sekä huomioita muutamista aiemmin pesineistä lajeista. Reviiritiedot löytyvät kokonaisuudessaan karttamuodossa raportin liitteistä (ks. karttaliitteet 3-7).

Lajinimen perässä mahdollisesti seuraavat kirjaimet kertovat lajin suojelustatuksesta. D = EU:n lintudirektiivin liitteen I mukainen suojeltava laji. Lintudirektiivi velvoittaa myös muutonaikaisten levähdysalueiden suojelemiseen ja koskee siten myös Jurmoa.

Jälkimmäinen koodi lajinimen perässä viittaa uusimpaan kansalliseen uhanalaisluokitteluun (Suomen lajien uhanalaisuus 2019). Edellinen uhanalaisarvio 2015 (Tiainen ym. 2016) sai heti julkistamispäivänään käyttöä edellisessä raportissa. Vaikka aikaa ehti kulua varsin vähän, ehtivät muutokset arvioissa kasvaa suuriksi, erityisesti vesilintujen osalta.

Lajit, joiden kohdalla arviota ei ole esitetty kuuluvat luokkaan LC = Least Concern eli kannan tila on arvioitu hyväksi / stabiiliksi. Listalla CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut ja NT = silmälläpidettävä.

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor***5 paria**

Saaren länsipäässä hautoivat parit Haahkasaassa, Heinäsaaren edustan riutalla ja Etelälahden suulla Lounaisriutalla. Näiden lisäksi aiempiin vuosiin vertailukelpoiset hautovat linnut lähisaarilla sataman Rävänäsgrundetilla ja Grundvik harunilla. Ulompana pesinnät lisäksi Norrkläpparnalla ja Sandenissa. Huikein keskittymä oli kuitenkin Heinäsaaresta kaukana Skalmörenillä näkyvä vähintään 14 rakkolevävallilla hautovan kyhmyjoutsenen kolonia.

Merihanhi *Anser anser***3 paria**

Merihanhia tavattiin pesivinä vain pääsaaren tuntuman saarilla, joilta emot ja poikueet vierailevat toisinaan myös pääsaarella. Pesäpaikat sijaitsivat Haahkasaassa, sekä edellisen laskennan tapaan Grunvik Harunilla ja Sorgenskläpparnalla. Näistä ainakin kaksi pesintää onnistui.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

D

3 paria

Haahkasaassa yritti pesiä yksi pari, jolla oli pesäpohja valmiina tehtynä ja emot sitä myös puolustivat. Seuraavalla laskentakierroksella ei kuitenkaan löytynyt enää merkkejä pesinnän jatkumisesta. Kaksi paria pesi sataman edustalla Rävänäsgrundetilla onnistuneesti. Varsinaisen laskenta-alueen ulkopuolella pesi pari onnistuneesti Norrkläpparnalla, tuottaen ainakin yhden poikasen.

Ristisorsa *Tadorna tadorna*

VU

1 pari

Vaisu pesintävuosi Jurmolle. Vain yksi selvä reviiri Haahkasaassa, ja ilmeisesti juuri tällä parilla yksi pieni poikanen 7.7. alkaen. Asemalomakkeiden mukaan havaittujen yksilömäärä kävi pieneksi kesäkuun ajaksi ja alkoi uudelleen kasvaa heinäkuun alusta.

Haapana *Anas penelope*

VU

1 pari

Haahkasaassa pesivä pari, jotka monien muiden sorsalintujen tapaan ruokailivat toisinaan mm. järvellä varhain aamulla tai myöhemmin illalla. Haahkasaari varmistui pesäpaikaksi viimeistään laskijan ympärillä rohkeasti pyörineen huolestuneen emon perusteella.

Harmaasorsa *Anas strepera***1 pari**

Vain yksi pesivä pari Haahkasaassa, tuottaen myös poikasia, joita tosin tavattiin vasta 29.6. viiden untuvikon voimin.

Sinisorsa *Anas platyrhynchos***10 paria**

Kevät alkoi suoraan olemattomasta talvesta ja sinisorsien pesintä olisi saattanut olla osin aikaistakin. Jurmossa ensimmäinen poikue tavattiin 16.5. Suolla pesi kaksi paria, sillä ruohoston sisällä rengastuspaikkojen tuntumassa usein nähty isojen poikasten seurue oli jossain kohtaa muuttunut uudelleen pienemmiksi poikasiksi.

Lapasorsa *Anas clypeata***5 paria**

Lapasorsalla vain kohtalainen vuosi Jurmossa pesivien osalta, vaikka länsipäässä tavattiin suuria koiraskertymiä. Mm. 51 yksilöä Heinäsaaren kupeessa 23.6. ja huikeat 112 pääosin koiraslintua 29.6. Ainoa poikuehavainto tehtiin vasta 30.7., jolloin länsireitillä seitsemän linnun poikue.

Tavi *Anas crecca***1-2 paria**

Haahkasaarella yksi pari, itäpäässä mahdollisesti toinen.

Tukkasotka *Aythya fuligula***EN****2 paria**

Tukkasotka alkaa käydä harvinaiseksi pesimälinnuksi Jurmossa. Vain kaksi paria tulkittiin pesiviksi, toinen Haahkasaaresta, toinen idästä Grundvik harun alueelta.

Haahka *Somateria mollissima***EN****2 paria**

Jurmon pääsaari, mukaan lukien länsipään saaret, on vuoden 2020 laskentojen perusteella nyt haahkoista vapaa. Sataman edustan Rävänäs grundetilla pesi vielä kaksi paria, tuoden saaristotunnelmaa turistien ulottuville. Toisaalta ihmistoiminnan läheisyys saattaa tässä tapauksessa jopa hyödyttää pesimäluodon menestystä. Haahkakanta on Jurmossa romahtanut sadoista pareista vain kahteen reilussa kymmenessä vuodessa.

Pilkkasiipi *Melanitta fusca***VU****5 paria**

Laji on tunnetusti myöhäinen pesijä, joka jää helposti aliedustetuksi laskennoissa. Parimääräarvio on maastosta/maista nousseiden emojen (2) ja tiettyyn maastonkohtaan selvästi liittyvien useiden parihavaintojen summa, Haahkasaaren osalta maissa olleen parin. Pesäpaikkaa hakevat risteilijät ovat Jurmossa kaikkiaan hankalasti tulkittavia ja todellinen parimäärä lienee aavistuksen suurempi. Pilkkasiipipoikueita alkoi asemalomakkeiden mukaan näkyä 18.7. alkaen ja kuukautta myöhemmin 17.8 nähtiin jopa kuusi eri poikuetta. Tuohon aikaan poikueita on voinut uida lähisaarista näkyville, joten kannan arviointi sen perusteella ei ole suoraviivaista. Poikueiden esiintyminen näyttäisi kuitenkin tukevan laskennoista saatua kertaluokkaa.

Isokoskelo *Mergus merganser***NT**

Isokoskeloita tavataan Jurmossa läpi pesimäkauden, jopa melko suurinakin määrinä. Mahdollisesti pesivänä laji kirjattiin Grundvikin alueelta, mutta yhtään varmaa reviiriä ei todettu, eikä esim. asemalomakkeille kirjautunut yhtään poikuehavaintoa.

Tukkakoskelo *Mergus serrator***NT****2-3 paria**

Tukkakoskelo on usein vielä isokoskeloakin hankalampi laji tulkita saariston pesimälinnustolaskennoissa. Jurmon vuoden 2020 laskennoissa kävi kuitenkin toisin päin ja muutama parin osalta hyvin pitkäaikainen säännöllinen esiintyminen tietyssä vakiopaikassa oli tulkittavissa reviiriksi. Länsipäässä oli kaksi reviiriä, Länsiriutan

tyvellä ja Ömsarstenillä eli Haahkasaassa. Todennäköinen pesimäpaikka oli myös Sandenin ja/tai Grundvik harunin saaret idässä. Lajin pesintä varmistui vasta myöhään elokuussa, jolloin nähtiin poikue 8.8. alkaen.

Teeri *Tetrao tetrix*

1 pari

Vain yksi pari laskentavuonna 2020. Koiras kuului usein, naarasta nähtiin vain harvakseltaan, eikä todennäköisen pesinnän tarkempi sijoittuminen selvinnyt.

Merikotka *Haliaeetus albicilla* D

Merikotka ei pesi aivan Jurmon välittömässä tuntumassa, mutta laajemmin Jurmon saariston alueella pesii useampi pari. Lisäksi runsaasti pesimättömiä esiakuisia lintuja liikkuu alueella, verottaen pesimäluotojen linnustoa ja tuottoa. Jo aiempien laskentojen huomioita kerraten, hyvällä kelillä kiikaroidessa kotkia saattoi nähdä kymmenkunta yksiltä jalansijoilta eri puolilla luodoilla istuskelemassa.

Luhtakana *Rallus aquaticus*

1 pari

Luhtakanalla taas reviiri melko säännöllisellä esiintymispaikallaan suolla.

Meriharakka *Haematopus ostralegus*

25 paria

Meriharakat keskittyivät vahvasti saaren länsiosaan, sillä itäpäästä löytyi vain yksi reviiri. Tarkemmin reviirit selviävät liitekartoilta. Parimäärässä oli hienoista laskua vuoden 2015 laskentaan verrattuna. Lisäpareja löytyy laskenta-alueen tuntumasta saarilta, mm. Sandenista ja Norrkläpparnalta.

Tylli *Charadrius hiaticula*

21 paria

Dramaattisia muutoksia parimäärässä ei todettu. Poikastuotto vaikuttaa parimäärään nähden ehkä hiukan pieneltä, mutta toisaalta pieniä poikasia havaittiin laajalla aikavälillä kesäkuun alusta heinäkuun alkuun. Laskentojen ja asemalomakkeiden mukaan poikueet tavattiin kaikki lännessä, länsireitin varressa. Toisaalta idässä käydään selvästi vähemmän ja länsipään saarilla on liikkumiskielto.

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*

4 paria

Töyhtöhyppät keskittyivät aiempaan tapaan järven ympäristöön. Itäisin pesintä kuivui kasaan, mutta ainakin kaksi paria tuotti poikasia.

Suosirri *Calidris alpina schinzii* D, EN

1 pari

Ainoa jäljellä oleva pari pesi perinteisellä paikalla järven itäreunalla. Paikalla oli kuitenkin myös kolmas pyörä. Parin koiras oli värirenkaiden perusteella edelleen sama tuttu, joka on rengastettu pesivänä koiraana jo vuonna 2010. Pesinnän tulos jäi ilmeisesti heikoksi, sillä poikasista tai nuorista ei tehty havaintoa.

Karikukko *Arenaria interpres* **EN**

Karikukon kannankehitys osoittautui jo Jurmossakin huolestuttavaksi, sillä laji puuttui nyt kokonaan pesimälajistosta. Merkkejä reviireistä ei todettu, vaikka joitain yksittäisiä lintuja näkyi satunnaisesti. Vielä 2015 laskenta-alueella pesi 7 paria ja reviirejä oli pääsaarellakin. Jurmon länsipään etenevä tyhjentyminen saaristolinnustosta heijastuu myös mm. tiirakolonioista riippuvaisen karikukon esiintymiseen (vrt. Vösa ym. 2017).

Merikihu *Stercorarius parasiticus*

Merikihu ei pesi varsinaisella laskenta-alueella, mutta mm. läheisellä Norrkläpparnan läntisimmällä luodolla oleskeli ja soidinsi pari tai kihlapari kesäkuussa 2020 usean päivän ajan. Norrkläpparnan linnut eivät olleet paikalla vielä toukokuun laskennoissa.

Naurulokki *Larus ridibundus* **VU** (NT, VU)

Naurulokki oli hävinnyt tiirojen mukana Haahkasaaresta, eikä pesintöjä todettu. Idässä Grunvikin Harunin itäpuolisella pienellä Kalkörenin riittasaarella saattoi pesiä muutamia pareja naurulokkeja osana lapintiirakoloniaa. Tämä sopisi hyvin myös kuvaan Grundvikissä melko säännöllisesti tavattavista muutamista yksilöistä. Kaukana lännessä Skalmörenillä oli suuri kolonia, liian kaukana tarkemmin arvioitavaksi.

Kalalokki *Larus canus* **11 paria**

Kalalokkiparien määrä oli vähentynyt edelleen edellisestä laskennasta. Haahkasaaren koloniassa oli enää viisi paria ja niidenkin pesinnät mitä ilmeisimmin epäonnistuivat tai jäivät kesken. Samoin kävi riuttojen kärkien pareille, sekä järven ainoalle parille (ks. kuva alla). Lokkien ja tiirojen on ilmeisesti ollut hankala asettua vanhoille pesimäpaikoille varisten ja merikotkien jatkuvan läsnäolon vuoksi. Lähisaarilla pesii muutamia kalalokkeja heti varsinaisen laskenta-alueen ulkopuolella (ks. karttaliite 7).

Kuva : järven ympäristön viimeinen kalalokkipari pääsi pesinnässään munavaiheeseen 5.6.2020. Seuraavalla kartoituskierroksella Juhannuksen aikaan paikka oli autio © Pekka Alho

Selkälokki *Larus fuscus fuscus*

Ei pesintöjä laskenta-alueella. Länsipuolella sijaitsevalla Skalmörenillä näytti Heinäsaaren kärjestä katsottuna pesivän vähintään kaksi paria suuren tiira- ja naurulokkikolonian tuntumassa.

Harmaalokki *Larus argentatus* **VU** **1 pari**

Vuoden 2015 tapaan selvästi pariutunut pari tavattiin säännöllisesti länsipäässä, usein paikallisena lounaisriutalla, sen ulkoreunalla, reviiromaisesti käyttäytyen. Kesäkuun laskennoissa reviiirikäyttäytymistä tai merkkejä pesinnästä ei enää havaittu, mutta linnut olivat edelleen paikalla. Tulkintana pesinnän yritys. Mainittakoon ettei länsipäässä muutoin oleile käytännössä juuri lainkaan harmaalokkeja pesimäkaudella, jokusen esiaikuisen linnun toisinaan lepäillessä / kierrellessä uloimmilla riutoilla.

Merilokki *Larus marinus* **VU** **2-3 paria**

Jurmossa vähälukuisen merilokin osalta merkillepantavin muutos oli haahkasaaren parin puuttuminen. Heinäsaaren länsikärjen eteläpuolisella riutalla, aiemmalla pesimäpaikalla, merilokki vaikutti olevan reviiirillä ensimmäisessä laskennassa 9.5., mutta myöhemmissä laskennoissa paria ei enää havaittu. Monilla lähiseudun luodoilla on kuitenkin omat merilokkiparinsa, mm. Norrkläpparnalla.

Kalatiira *Sterna hirundo* **D**

Länsipäässä tavattiin pesimäaikaan enemmän kalatiiroja kuin raportoijan liki 40-vuotinen Jurmo -kokemus muistaa. Hyvältä näyttävästä tilanteesta huolimatta haahkasaaren kolonia jäi puuttumaan, joskin yksi pari ilmeisesti yritti muutaman lapintiiraparin tavoin asettua saareen. Pesiviä pareja ei löytynyt muualtakaan, mutta liikenne länteen Skalmörenin suuntaan oli vilkasta.

Lapintiira *Sterna paradisaea* **D** **3 paria**

Jurmon lapintiirakannan voi katsoa romahtaneen. Vielä 2015 laskenta-alueen parimääräksi saatiin 70 paria (100 paria/1993). Nyt oli tyytyminen enää kolmeen pariin. Asettumishapuilua vanhoille koloniapaikoille oli havaittavissa, mutta ne eivät edenneet edes reviiireiksi saakka. Pesivät erillisparit löytyivät satamasta, itäriutalta ja Sorgenskläpparnalta. Lännessä Skalmörenillä näkyi jättimäisiä tiiraparvia merikotkien vieraillessa. Tämä pitää yllä länsipään tiiraliikennettä aina Jurmoon saakka. Laskenta-alueen tuntumassa Norrkläpparnalla oli sentään 15-20 parin kolonia, sekä Grundvikin edustalla Kalkörenillä kolonia, jossa mahdollisesti mukana myös kalatiiroja.

Pikkutiira *Sterna albifrons* **EN**

Pikkutiirat olivat edelleen säännöllistä nähtävää Jurmon länsipäässä koko pesimäkauden ajan, mutta lintujen tie vei säännöllisesti ulos Skalmörenin suuntaan. Vähintään kaksi pariutunutta paria kävi vaihtelevasti länsipään-sataman alueella.

Kuva: Pikkutiirat olivat siirtyneet pesimään Skalmörenille. Jurmo kelpasi edelleen lepäilyyn ja ravinnon hakuun. Jurmo, Etelälahti 9.5.2020 © Pekka Alho

Käki *Cuculus canorus*

Välillä 13.6.–8.7. lajia ei tavattu melko hyvästä miehityksestä huolimatta lainkaan, joten laskentavuonna 2020 pesimättömyyden toteaminen oli edellistä laskentaa helpompaa.

Käenpiika *Jynx torquilla* **NT** **1 pari**

Edellisen kartoituksen tapaan ainoa reviiiri todettiin suon itäreunalla.

Kiuru *Alauda arvensis* **NT** **96 paria**

Kiurun menestys Jurmossa jatkui uudella parimääräennätyksellä. Kartta 2 (s.16) valottaa osaltaan minkä tyyppisen selvittämisen takana kiurujen todellinen parimäärä on. Suuri parimäärä pakotti tarkistamaan uudelleen maastodatan, mutta vähennyksiä ei tarvittu, vaan määrä olisi enemmän kasvanut tämän raportin tulkinnasta. Arvioidessa on huomattava, ettei jokainen maasto-olosuhteissa laitettu piste aina osu aivan täsmällisesti oikeaan kohtaan.

Haarapääsky *Hirundo rustica* **VU** **4-6 paria**

Sekä sataman että kylän rakennuksista tavattiin kummastakin 2 pesivää paria vuoden 2015 tavoin. Kylän alue oli rauhoitettu kartoituksilta, nyt myös koronaviruksen vuoksi. Emojen perusteella kylällä luultavasti muutama lisäpari muissa kylän rakennuksista.

Kartta 2: Kiurureviirit Jurmon itäpäässä

- 9.5.
- 26.5
- 7.6
- 23.6

Kiuru on Jurmossa yleinen ja kanta tiheä. Eri parien erottaminen toisistaan voi vaikuttaa kaoottiselta, lintujen laulaessa korkealla "jossain reviirin yllä" tai kisa- tessa vauhdikkaasti pintaa pitkin pitkiäkin matkoja. Tarkka lintujen ja reviirien kirjaaminen tuottaa kuitenkin tulosta, kun havainnot yhdistetään kartalle.

Räystäspääsky *Delichon urbicum* EN

14 paria

Sataman venevajoissa ja rakennuksissa 12 paria ja kylän rakennuksissa min. 2 paria.

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

Ei pesiviä, viimeinen muuttaja tavattiin järven reunalla vielä kesäkuun alkupäivinä.

Luotokirvinen *Anthus petrosus littoralis*

Ilmeisesti Norrkläpparnalla pesivän parin lentopoikanen tai lentopoikasia oli siirtynyt Kannberg – kappeli välille, sillä varoittelevat emot tavattiin ruokaa nokassa 23.-24.6.

Västäräkki *Motacilla alba*

NT

20 paria

Silmälläpidettäväksi nostetun västäräkin parimäärä näyttäisi Jurmossa olevan laskussa tuoreimpien kolmen laskennan valossa.

Rautiainen *Prunella modularis*

Jurmon ainoat havainnot välillä 15.5.-31.7. koskivat rengastuksen yhteydessä varsin myöhään tavattuja lintuja 26.5. ja 14.6.

Punarinta *Erithacus rubecula*

Yksittäisiä lintuja tiputteli kylmän kevään jäljiltä muutolta vielä kesäkuun alussa, mutta lämpimien alettua havainnot loppuivat, eikä selviä reviirejä muutoinkaan tavattu.

Satakieli *Luscinia luscinia*

4 paria

Kuten vuonna 2015, etelälehdossa yksi reviiri, muut kolme suon-leppälehdon alueelta.

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus*

1 pari

Edellisen vuoden 2015 laskennan tapaan reviiri männikössä Jurmo Inn kohdalla.

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*

30 paria

Saassa edelleen vankka kanta.

Kuva: Kivitaskun maastopoikasia Jurmo 24.6.2020 © Pekka Alho

Mustarastas *Turdus merula* **5 paria**

Parimäärä tismalleen sama kuin vuosien 2009 ja 2015 laskennoissa.

Laulurastas *Turdus philomelos* **1 pari**

Ainoa reviiiriin viittaava havainto saatiin vasta 23.6. laskentojen lopulla. Asemalomakkeiden mukaan lintu lauloi paikalla tai ainakin saarella vielä pitkään, joten se tulkittiin pysyväksi reviiiriksi. Viimeisiä muuttajia oli tavattu harvakseltaan lepikossa vielä kesäkuussa.

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum* **1 pari**

Viitakerttunen lauleli Sorgenilla/etelälehdossa 8.6. alkaen pitäen reviiiriä pidempään

Luhtakerttunen *Acrocephalus palustris* **3 paria**

Kaksi reviiiriä etelälehdon reunassa, yksi suon laitamilla.

Rytikerttunen *Acrocephalus scirpaceus* **1 pari**

Pitkäaikainen reviiiri Sorgenin ruovikossa

Kultarinta *Hippolais icterina* **3 paria**

Vuonna 2020 viimeinen laskentakierros (23.-24.6) lienee ollut lähes riittävän myöhäinen muuttajien eliminoimiseksi. Reviiirit kaikki suon-leppälehdon alueella.

Kirjokerttu *Sylvia nisoria* **VU** **2 paria**

Kaksi reviiiriä/pesintää hiukan totutusta poikkeavalla painotuksella. Pesivät parit kappelin vieressä ja etelälehdon lounaiskulmassa. Perinteisellä reviiirillä Lindströmin talon lähellä havaittiin lintu pari kertaa muuttoaikaan, mutta pesintään viittaavaa ei havaittu. Itäpään kirjokerttupaikat ilmeisesti heikkenivät muutoin hyödyllisen katajikkojen poistamisen myötä, eikä lintuja tavattu siellä enää lainkaan.

Hernekerttu *Sylvia curruca* **9 paria**

Parimäärä sama kuin vuoden 2009 laskennoissa.

Pensaskerttu *Sylvia communis* **NT** **25 paria**

Parimäärä oli paljolti edellisen kartoituksen kaltainen, vertaa karttaliitteet.

Lehtokerttu *Sylvia borin* **5-8 paria**

Lehdossa/lepikossa todettiin useita reviiirejä, mm. suon itäpuolen osalla vielä 23.6. yhteensä 6 laulajaa. Muuttajien mahdollista osuutta voi vain arvailla, mutta ilmeistä on, että parimäärä oli selvästi vuotta 2015 suurempi.

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla* **3 paria**

Mustapääkertulla hiukan samaa tulkintaproblematiikkaa kuin lehtokertulla, mutta ei yhtä merkittävästi. Kolme paria voi olla jopa tarkka määrä.

Tiltaltti *Phylloscopus collybita* **1 pari**

Lepikosta todettiin yksi selkeä reviiri.

Pajulintu *Phylloscopus trochilus* **7 paria**

Lepikosta tulkittiin 5 reviiriä, männiköstä ja etelälehdestä kummastakin yksi.

Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*) **1 pari**

Idänuunilinnulla oli pitkäaikainen reviiri suon itäpuolella. Reviiri todettiin kolmessa eri laskennassa 27.5.-24.6., kuten usein miehittäjienkin toimesta tällä välillä.

Harmaasieppo *Muscicapa striata*

Ainakin 8.6. saakka muutto oli vielä vahvasti käynnissä. Lintuja tavattiin usein tämän jälkeen. Viimeisellä laskentakierroksella 23.-24.6. havaittiin kuitenkin enää vain yksi lintu. Pesinnän mahdollisuus on olemassa, mutta perusteita reviiriksi ei löydetty.

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca* **1 pari**

Yksi pari männikön länsiosan rakennusten tuntumassa.

Sinitiainen *Parus caeruleus* **4 paria**

Kaikki Etelälehdon-suon-lepikon alueella.

Talitiainen *Parus major* **7 paria**

Esiintyminen hyvin samankaltainen kuin vuosien 2009, 2015 ja 2020 laskennoissa.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio* D **7 paria**

Vuoden 2020 kartoitukset päättyivät samaan parimäärään kuin vuonna 2015.

Korppi *Corvus corax* **1 pari**

Pesi jälleen onnistuneesti männikössä, tällä kertaa Jurmo Inn:n tuntumassa, tuottaen kolme poikasta. Korppiemojen käynnit länsipäässä olivat tehokkaita: juuri länteen päin matkannut emo palasi jo kohta muna tai muu eväs nokassaan takaisin kohti männikköä. Pesäpuun alla olikin kokoelma erilaisia saaristolintujen munankuoria.

Varis *Corvus corone cornix* **5 paria**

Parimäärä perustuu asuttuihin pesiin. Parimäärä näyttäisi näin vähentyneen, ehkä joku pesä jäi löytymättä. Kymmenien luppovaristen gangsterijoukkio terrorisoi kuitenkin

edelleen länsipäätä tehokkaasti, kävellen pitkin rantoja ja riuttoja. Eteläriutalla jäivät itse teosta kiinni tuhotessaan meriharakan pesän.

Kuva: Vain Jurmosta voi sinitiaainen löytää näin hienon pesäpaikan. Jurmo 7.6.2020 © Sari Alho.

Kottarainen *Sturnus vulgaris* **18 paria**

Pesinnät painottuivat pöntötetyn kyläalueen ympäristöön.

Peippo *Fringilla coelebs* **10 paria**

Peipporeviirit painottuivat suon itäpuoliseen leppälehtoon.

Viherpeippo *Carduelis chloris* **EN** **10 paria**

Selvää kasvua edellisestä laskennasta. Luku voi tosin sisältää toista pesintää aloittelevia pareja.

Punavarpuksen *Carpodacus erythrinus* **NT**

Yhtään reviiiriä ei tavattu.

Keltasirkku *Emberiza citrinella*

Ilmeisesti yksi ja sama lintu havaittiin useaan otteeseen touko-kesäkuun taitteessa, mutta havaintopaikat vaihtelivat, eivätkä kertaakaan viitanneet reviiiriin/pesintään.

3.3. Muut lintuhavainnot

Pesimälinnustokartoituksen ohessa tehtiin joitain havaintoja harvinaisista tai muuten mielenkiintoisista lajeista.

Jalohaikara (*Egretta alba*) Peräti seitsemän jalohaikaran parvi laskeutui laskijan iloksi lepäilemään Grundvikiin 9.5. Linnut jatkoivat kuitenkin pian eteläisiin suuntiin.

Huuhkaja (*Bubo bubo*) pesi jälleen Jurmon vaikutuspiirissä. Suojelusyistä erittäin uhanalaiseksi luokitellun lajin (EN) tarkemmat tiedot on salattu.

Sepeltasku (*Saxicola maurus*) koiras sattui kartoittajan eteen kylän niityllä 10.5. ja tästä päivä jatkui entistäkin hurjempana, kun Suomen kautta aikojen vasta toinen **Harmaapääsirkku** (*Emberiza spodocephala*) löytyi männikön reunaverkoista.

Muista Jurmossa kevätkaudella säännöllisistä pikkuharvinaisuuksista laskennoissa tavattiin mukavasti mm. mustaleppälintuja, pikkusieppoja, sepelrastaita, merisirrejä, jänkäsirriäisiä, turkinkyhky, idänuunilintuja, idäntiltalti ja laulava pohjansirkku. Erityismaininnan ansaitsee myös 5.6. paikalla viihtynyt komea, ilmeisesti vanha koiras sepelrastas.

Kuva: Jurmon istutusmännikkö on pesimäaikaan hiljainen, mutta tarjoaa muuttoaikana hetkellisen suojapaikan monille lajeille © Marko Dahlman

4. MUUTOKSET JURMON PESIMÄLINNUSTOSSA

4.1. Vertailuaineisto

Jurmon pesimälinnustoa on aiemmin selvitetty tarkemmin seuraavasti:

1970	Rolf Karlsson ym.	julkaisematon, asemalomakkeelle kirjattu
1975	Torsten Stjernberg	Alueen luodot, ei pääsaarta
1975 & 1979	Veijo Vänskä	julkaisematon käsikirjoitus,
1977	Veijo Vänskä	vain alueen luodot
1993	Mika Miettinen	pääsaari ja luodot
1994	Hannu Eloranta & Ilari Sääksjärvi	pääsaari (liittyen kansallispuiston laskentoihin).
2009	Pekka Alho ym.	Jurmon pesimälinnusto 2009, pääsaari
2015	Pekka Alho ym.	Jurmon pesimälinnusto 2015, pääsaari

Pääsaaren linnustoa ovat edellä mainituista kattavammin kartoittaneet vuosien 1975, 1979, 1993, 1994 ja 2009 laskennat (ks. taulukko 1). Vuoden 1970 tiedot koskevat vain osaa kahlaajista ja vesilinnuista ja vuodelta 1974 mukana on Jouko Högmänderin omaa havaintoaineistoa. Muut laskennat ovat keskittyneet Jurmon kylän saariston luotojen pesimälinnustoon. Jurmon lintuasema on luonnollisesti tuottanut paljon hajanaista tietoa pesimälinnustosta, mutta sen tuottama aineisto ei ole pesimälinnuston osalta ole erityisen käyttökelpoista. Vanhan asema-aineiston koostaminen pesimälinnuston näkökulmasta olisi silti hyvä tehdä.

4.2. Muutoksia pesimälinnustossa

Vuonna 1997 tehdyn yhteenvedon mukaan (Miettinen ym. 1997) Saaristomeren kansallispuistossa viime vuosikymmeninä taantuneita lajeja olivat mm. selkälokki, pilkkasiipi, tukkakoskelo, tuulihaukka, karikukko ja kalatiira. Runsastuneita lajeja olivat kyhmyjoutsen, haahka, harmaalokki, merilokki, merihanhi, merikotka, meriharakka, korppi, ja varis. Näistä haahkakanta kääntyi sittemmin voimakkaaseen laskuun koko saaristoalueellamme (mm. Hario & Rintala 2010). Kokonaan uusiin pesimälajeihin kuului vuoden 1997 yhteenvedon mukaan mm. valkoposkihanhi.

Laskentatulokset Jurmon pääsaarelta länsipään saarineen eivät kaikilta osin kuvaa yleistä saaristolinnuston kannankehitystä, sillä moni luotolaji ei ole ehkä alun perinkään mainittavissa määrin kuulunut pääsaaren lajistoon. Kaikkiaan muutokset tai vaihtelut Jurmon linnustossa ovat viimeisen 11 vuoden aikana tehdyn kolmen laskennan perusteella olleet hämmästyttävänkin suuria. Näin lyhyt tarkastelujakso ei välttämättä anna kuvaa pitkän aikavälin trendeistä, mutta yleiskuva on ennemmin mollivoittoinen.

Vuoden 2020 laskentatulosten perusteella saaristolinnusto on Jurmossa edelleen melko monipuolinen, mutta pesintöjen tuotto vesilinnuilla ja kahlaajilla vaikuttaa suhteellisen heikolta, vaikka asiaa ei varsinaisesti ole tutkittu. Vuosien 2009, 2015 ja 2020 kartoitusten perusteella pesimälinnustossa korostuvat seuraavat kehityskulut, joita jo aiempi kohdealueen tuntemus tukee:

Pääsaarella runsaslintuinen länsipää köyhtyy; vesilinnut, sekä lokki- ja tiiralinnut ovat häviämässä/hävinneet. Tämä on omiaan kiihdyttämään muidenkin lajien siirtymistä, kun kolonian suoja heikkenee. Käytännössä hävinneitä, aiemmin yleisiä pesijöitä mm. järven ympäristössä ovat

- vesilinnuista haahka ja tukkasotka
- kahlaajista karikukko
- lokkilinnuista kalalokki, lapintiira, pikkutiira

Haahkasaarella paljolti samaa kehitystä on tapahtunut, ehkä vain hiukan hitaammassa tahdissa. Heinäsaari lienee muuttunut turvottomammaksi jo kasvettuaan osaksi pääsaarta, eikä sieltä ole viimeisimmissä kartoituksissa enää löytynyt juuri lainkaan esim. vesilintujen maapesiä.

Pidemmällä aikavälillä myös jouhisorsa ja heinätavi ovat hävinneet, mikä luultavasti selittyy enemmän kannan yleisellä, kuin Jurmossa tapahtuvalla kehityksellä.

Valkoposkianhikanta kasvoi voimakkaasti 2000-luvulla, mutta hiipui pieneksi 2010-luvun mittaan. Merihanhen osalta voimakas kannan kasvun kausi ei koskaan näkynyt Jurmossa mainittavasti.

Positiivista on, että monella kahlaajalla näyttäisi edelleen menevän melko hyvin. Erityisesti punajalkaviklon parimäärä kulkee vastavirtaan yleisen saaristolinnuston kannan kehityksen kanssa, sillä punajalkaviklon kanta näyttäisi jopa kasvaneen Jurmossa. Etelänsuosirri sitä vastoin näyttäisi valitettavasti olevan häviämässä lähivuosina. Etelänsuosirrin osalta taantumien yleiset syyt ovat pääosin tunnettuja, mutta karikukon taantumisen taustat ovat vaikeammin selitettävissä, vaikka taantumaa on tapahtunut laajalti muualla saaristossa jo ennen Jurmoa (mm. Vösa ym. 2017).

Jurmon aineistossa lokkien ja tiirujen kannankehitys alkaa myös näyttää huonolta.

Varpuslintujen voittajiin kuuluu kiuru (NT), jonka kanta lienee jo ennätystiheä koko Suomenkin mittapuulla. Häviäjiin kuuluu lajistosta kokonaan hävinnyt niittykirvinen, vaikka sopivaa habitaattia kuvittelisi Jurmossa riittävän. Muista vähentyneistä varpuslinnuista huomion ansaitsee lähinnä kirjokerttu, jolle sopivaa habitaattia menetettiin itäpää kunnostustoimien katajikkoraivauksissa.

5. JURMON PESIMÄLINNUSTON UHANALAISUUS

Lajien kansallisessa uhanalaisluokituksessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia varsin lyhyessä ajassa. Merkittäviä muutoksia on tapahtunut erityisesti vesilinnuston uhanalaisuuden suhteen. Vielä vuoden 2009 laskentojen aikaan pääosa vesilinnuista kuului uhanalaisluokkaan LC eli lajeihin, joista ei katsottu olevan huolta. Nyt monet vesilinnuista kuuluvat jo hyvinkin uhanalaisten lintulajien luokkiin. Lajin kansallinen uhanalaisuusluokitus on tärkeä työkalu arvioitaessa jonkin aluekokonaisuuden linnustollista arvoa. Jurmon arvokkain yksittäinen pesimälaji on ainakin vielä toistaiseksi etelänsuosirri, joka on arvioitu erittäin uhanalaiseksi (EN). Jurmosta laji näyttäisi valitettavasti häviävän. Kaikkiaan Jurmon pesimälinnuston arvo koostuu merkittävästä linnustollisesta kokonaisuudesta, jossa sekä lajikirjo, että parimäärät ovat suuria, unohtamatta arvokkaita habitaatteja ja muuta eliölajistoa.

Jurmo on laajasti suojeltu ja sen arvo yleisesti tunnustettu, joten saaren luontoarvot ovat maankäytön ja ihmistoiminnan suhteen melko turvatut. Kasvaneesta turismista voi aiheutua haittaa, joten kestävä turismi saarella edellyttää näkyvää ja selkeää ohjailua ja siihen panostamista. Maapetojen pesiytyminen saareen on pyrittävä eliminoimaan ja jopa perisuomalaisen ”varisten ampumisen” hyötyjä on itsekin joutunut punnitsemaan uudelleen, niiden tekosia länsipäässä seurattuaan. Ja koska Estrevlarna (Heinäsaari) ei enää ole saari, ja järven ympäristö on köyhtynyt, korostuu Haahkasaaren merkitys entisestään pesimälinnuston osalta. Olisiko siis varisten ja merikotkien passipuu syytä poistaa vaiko olla puuttumatta luonnon kiertokulkuun?

Kuva: Ömsarstenen 5.6.2020 © Pekka Alho

6. KIITOKSET

Kiitämme Turun lintutieteellistä yhdistystä edelleen yhtä kodikkaasta majoituksesta, Turun lintutieteellisen yhdistyksen hallitusta ja erityisesti asemanhoitajia Kim Kuntzea ja Jorma Hellsténiä hyvästä yhteistyöstä. Metsähallitukselle kiitos laskentojen mahdollistamisesta.

Suuri kiitos myös Timo K. Palomäelle ja Mikko Niemelle osallistumisesta laskentoihin, sekä Jari Helstolalle ja Jouni Saariolle täydentävien pesimätietojen toimittamisesta laskentojen päättymisen jälkeiseltä ajalta.

7. VIITTEET & KIRJALLISUUS

Alho, P. 2009: Korppoon Jurmon pesimälinnusto 2009. Verkkojulkaisu: <https://www.tly.fi/tutkimus/raportit-ja-ukulin-lisamateriaal/>

Alho, P. 2015: Korppoon Jurmon pesimälinnusto 2015. Verkkojulkaisu: <https://www.tly.fi/tutkimus/raportit-ja-ukulin-lisamateriaal/>

Miettinen, M. 1996: Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A No 59. Vantaa 1996.

Miettinen, M., Högmänder, J. 1994: Jurmon kylän saariston linnusto 1993. Ukuli 2 / 1994. Turun lintutieteellinen yhdistys ry. 1994.

Miettinen, M., Stjernberg, T., ja Högmänder, J. 1997: Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A No 68.

Vösa, R., Högmänder, J., Nordström, M., Kosonen, E., Laine, J., Rönkä, M. & Von Numers, M. 2017: Saaristolinnuston historia, kannankehitys ja nykytila Turun saaristossa. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 226. Metsähallitus 2017. <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/2163>

Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Jari Valkama, J. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 560-570.

8. LIITTEET

Liite 1. Laskentapäivät ja laskijat vuonna 2020
Taulukko 1. Jurmon pääsaaren pesimälinnusto 1970–2020

Karttaliite 1. Länsipään saaret, vesilinnut ja kahlaajat
Karttaliite 2. Länsiosa, vesilinnut, kahlaajat, lokkilinnut
Karttaliite 3. Länsipää, varpuslinnut
Karttaliite 4. Saaren keskiosa
Karttaliite 5. Lepikko
Karttaliite 6. Saaren itäosa
Karttaliite 7. Lähisaaret

Liite 1. LASKENTAPÄIVÄT JA LASKIJAT VUONNA 2020

9.5.	Kartoituslaskenta, osa-alue I	Pekka Alho
	Kartoituslaskenta, osa-alue III	Timo Palomäki
	Kartoituslaskenta, osa-alue VI	Marko Dahlman
10.5.	Kartoituslaskenta, osa-alue II	Pekka Alho
	Kartoituslaskenta, osa-alue IV	Timo Palomäki
	Kartoituslaskenta, osa-alue V	Marko Dahlman
25.5.	Kartoitusta, osa-alue IV	Pekka Alho & Marko Dahlman
26.5.	Kartoituslaskenta, osa-alue I	Pekka Alho
26.5.	Kartoituslaskenta, osa-alue VI	Marko Dahlman
26.5.	Kartoitusta, osa-alueesta III	Marko Dahlman
27.5.	Kartoituslaskenta, osa-alue II	Pekka Alho
27.5.	Kartoitusta, osa-alueesta III	Pekka Alho
27.5.	Kartoituslaskenta, osa-alue V	Marko Dahlman
3.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue III	Mikko Niemi
5.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue I	Pekka Alho
7.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue VI	Marko Dahlman
7.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue II	Pekka Alho
8.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue V	Marko Dahlman
4.-8.6.	Kartoitusta, osa-alue IV	Pekka Alho
23.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue I	Pekka Alho
	Kartoituslaskenta, osa-alue VI	Marko Dahlman
24.6.	Kartoituslaskenta, osa-alue II	Pekka Alho
	Kartoituslaskenta, osa-alue V	Marko Dahlman
22–24.6.	Kartoitusta, osa-alue IV	Pekka Alho & Marko Dahlman
22.6.& 24.6.	Kartoitusta, osa-alue III	Pekka Alho & Marko Dahlman

Taulukko 1.

LAJI	VUOSI									
		1970	1974	1975	1979	1993	1994	2009	2015	2020
Kyhmyjoutsen	<i>Cygolo</i>			0	1			4	3	5
Merihanhi	<i>Ansans</i>								2	3
Valkoposkihanhi	<i>Braleu</i>						1	51	10	3
Ristisorsa	<i>Tadtad</i>	2		1		1	8	1	3-4	1
Haapana	<i>Anapen</i>							2	1	1
Harmaasorsa	<i>Anastr</i>								2	1
Tavi	<i>Anacre</i>	2						3	2	1-2
Sinisorsa	<i>Anapla</i>	7		1	1	8		6	7	10
Jouhisorsa	<i>Anaacu</i>	8		3		1	4	1		
Heinätavi	<i>Anaque</i>		1	1		3	0			
Lapasorsa	<i>Anacly</i>	6		3	2	5		4	7	5
Tukkasotka	<i>Aytful</i>			3	0	5		3	5-6	2
Haahka	<i>Sommol</i>			296	414	16		125	4	2
Pilkkasiipi	<i>Melfus</i>					30		3	2	5
Telkkä	<i>Buccla</i>							1		
Isokoskelo	<i>Mermer</i>			1	0			1	4	
Tukkakoskelo	<i>Merser</i>								1	2-3
Teeri	<i>Tetrix</i>						x	3	4	1
Luhtakana	<i>Ralaqu</i>							2		1
Meriharakka	<i>Haeost</i>		14	29	21	19	20	21	28	25
Tylli	<i>Chahia</i>		13	24	18	24		20	23	21
Töyhtöhyypä	<i>Vanvan</i>	5	5	7	3	6	5	5	5	4
Suosirri	<i>Calalp</i>	10	2	6	4	4	5	3	1	1
Suokukko	<i>Phipug</i>			0	1			2		
Taivaanvuohi	<i>Galgal</i>	4	3	2	0			1	2-3	2
Lehtokurppa	<i>Scorus</i>							1	1	1
Kuovi	<i>Numarq</i>					1		1	1	1
Punajalkaviklo	<i>Tritot</i>	18		15	11	13		15	22	27
Rantasipi	<i>Acthyp</i>					1		0-1		
Karikukko	<i>Areint</i>		8	19	12	11		7	7	
Naurulokki	<i>Larrid</i>			1	1	7	5	5	6	
Kalalokki	<i>Larcan</i>			39	17	13		26	18	11
Selkälokki	<i>Larfus</i>							1		
Harmaalokki	<i>Lararg</i>			1	8	3		8	1	1
Merilokki	<i>Larmar</i>			5	2			5	4	2-3
Kalatiira	<i>Stehir</i>			1	0	5		15	6	
Lapintiira	<i>Steaee</i>			72	1	100		73	70	3
Pikkutiira	<i>Stealb</i>			0	1	1	1	1	2	
Sepelkyyhky	<i>Colpal</i>								1	
Hiiripöllö	<i>Surulu</i>								1	

LAJI	VUOSI									
		1970	1974	1975	1979	1993	1994	2009	2015	2020
Sarvipöllö	<i>Asiotu</i>							1		
Käenpiika	<i>Jyntor</i>						x	2	1	1
Kiuru	<i>Alaarv</i>			14	20		x	46	79	96
Haarapääsky	<i>Hirrus</i>							5	4	4
Räystäspääsky	<i>Delurb</i>						x	17	16	14
Niittykirvinen	<i>Antpra</i>			5	6	19	x	3	2	
Luotokirvinen	<i>Antpet</i>							2		
Västäräkki	<i>Motalb</i>			7	10	4	x	31	22	20
Rautiainen	<i>Prumod</i>							1		
Punarinta	<i>Eriub</i>						x		1	
Leppälintu	<i>Phopho</i>								1	1
Satakieli	<i>Luslus</i>						x	9	4	4
Kivitasku	<i>Oenoen</i>			11	27	9	x	37	26	30
Mustarastas	<i>Turmer</i>						x	5	5	5
Laulurastas	<i>Turphi</i>							1	1	1
Rytikerttunen	<i>Acrsci</i>							1		1
Luhtakerttunen	<i>Acrris</i>						x	1	2	3
Viitakerttunen	<i>Acrdum</i>								1	1
Kultarinta	<i>Hipict</i>							3	2	3
Mustapääkerttu	<i>Sylatr</i>						x	2	2	3
Lehtokerttu	<i>Sylbor</i>							4	1	5-8
Kirjokerttu	<i>Sylnis</i>					1		5	5	2
Hernekerttu	<i>Sylcur</i>						x	9	6	9
Pensaskerttu	<i>Sylcom</i>						x	22	23	25
Tiltaltti	<i>Phycol</i>						x	1	4	1
Pajulintu	<i>Phylus</i>						x	3	5	7
Idänuunilintu	<i>Phydes</i>									1
Harmaasieppo	<i>Musstr</i>						x	2		
Kirjosieppo	<i>Fichyp</i>							1	1	1
Sinitiainen	<i>Parcae</i>							2	4	4
Talitiainen	<i>Parmaj</i>						x	6	6	7
Pikkulepinkäinen	<i>Lancol</i>							7	3	7
Varis	<i>Cornix</i>	4		2	3		x	10	7	5
Korppi	<i>Corrax</i>								1	1
Kottarainen	<i>Stuvul</i>						x	12	13	18
Peippo	<i>Fricoe</i>						x	12	13	10
Viherpeippo	<i>Carchl</i>							6	2	10
Urpiainen	<i>Carmea</i>							1	1	
Punavarpunen	<i>Carery</i>						x	2	2	
Keltasirkku	<i>Embcit</i>	1						1		

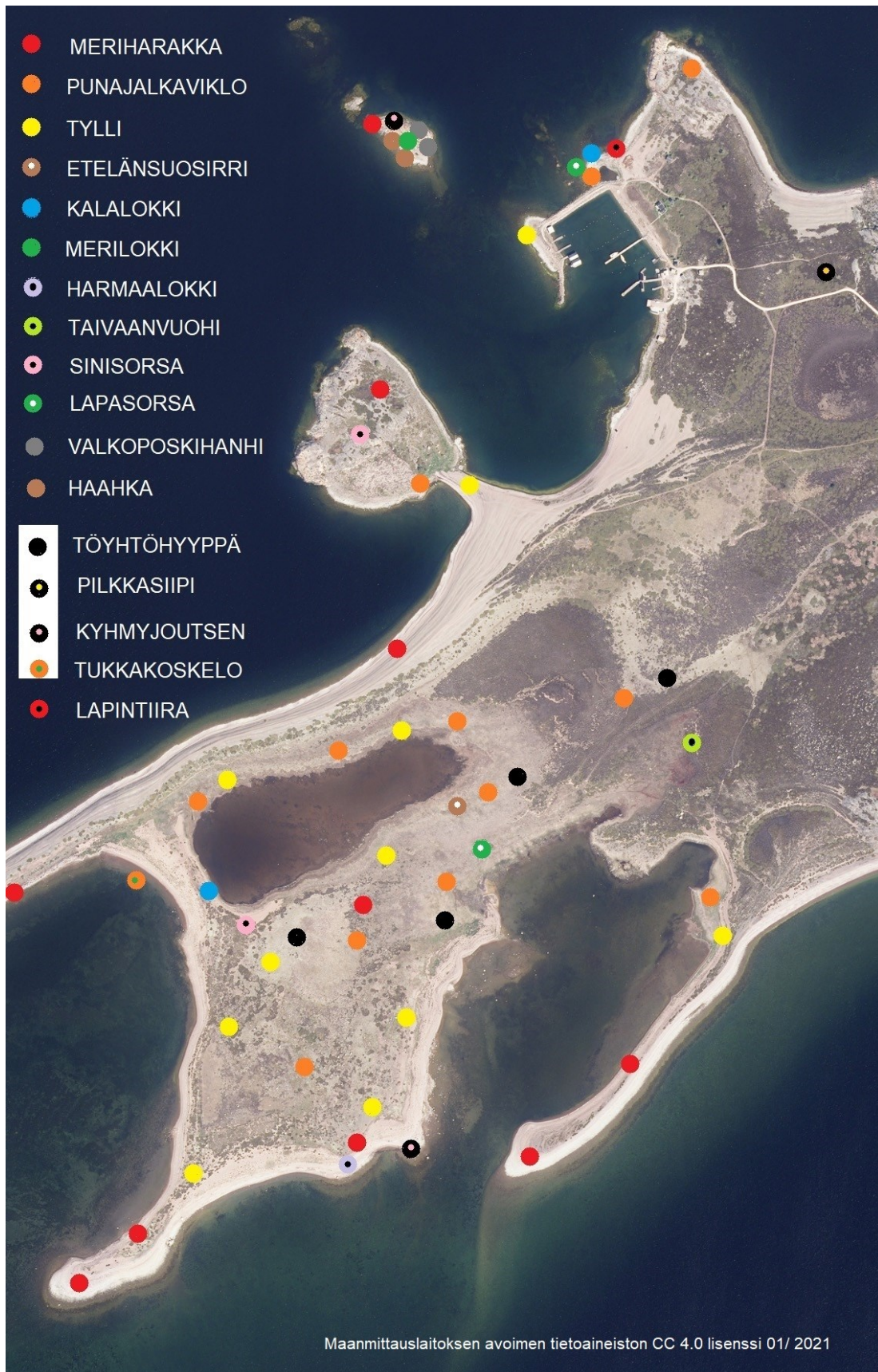
Karttaliite 1: Länsipään saaret, vesilinnut ja kahlaajat

Maanmittauslaitoksen avoimen tietoaiteiston CC 4.0 lisenssi 01/2021

● MERIHARAKKA	● HAAPANA	● PILKKASIIPPI
● PUNAJALKAVIKLO	● SINISORSA	● TUKKAKOSKELO
● TYLLI	● TAVI	● KALALOKKI
● KYHMYJOUTSEN	● LAPASORSA	● KALATIIRA asettumisyritys / 1 pari
● MERIHANHI	● RISTISORSA	● LAPINTIIRA asettumisyrityksiä vanhoille paikoille
● VALKOPOSKIHANHI	● TUKKASOTKA	● HARMAASORSA

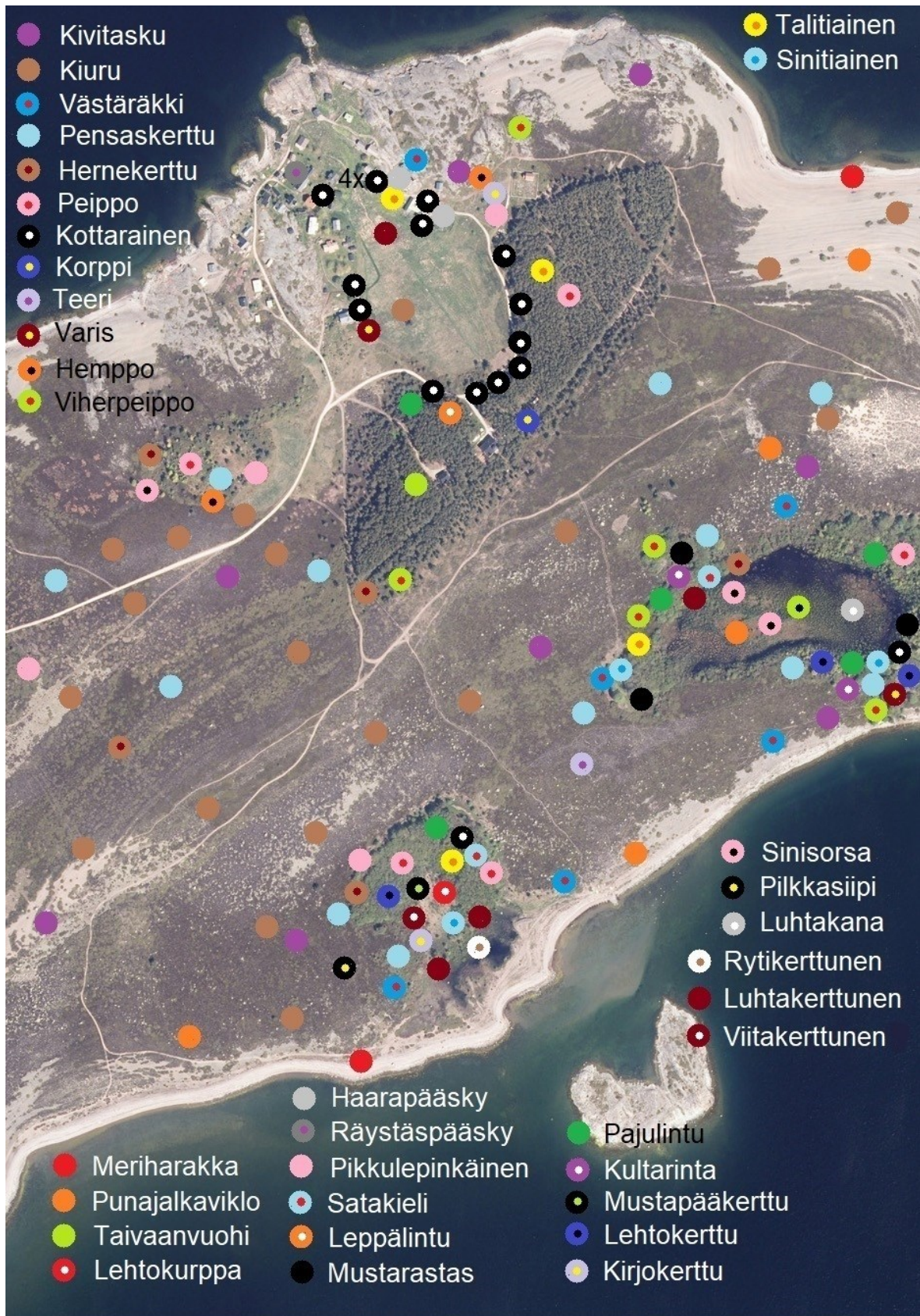
Karttaliite 2: Länsiossa, vesilinnut, kahlaajat, loppilinnut

Karttaliite 3: Länsipää, varpuslinnut

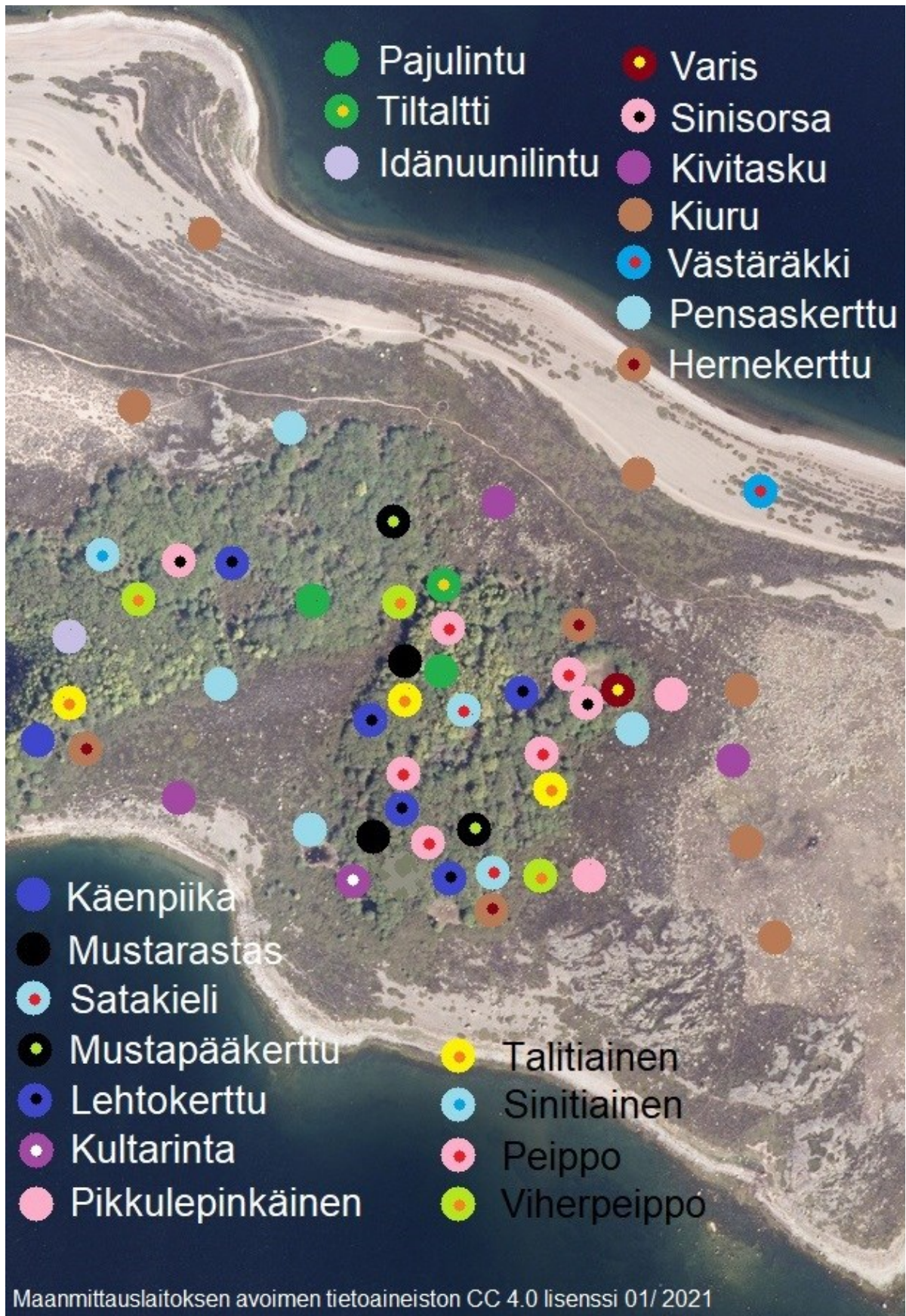

Karttaliite 4: Saaren keskiosa

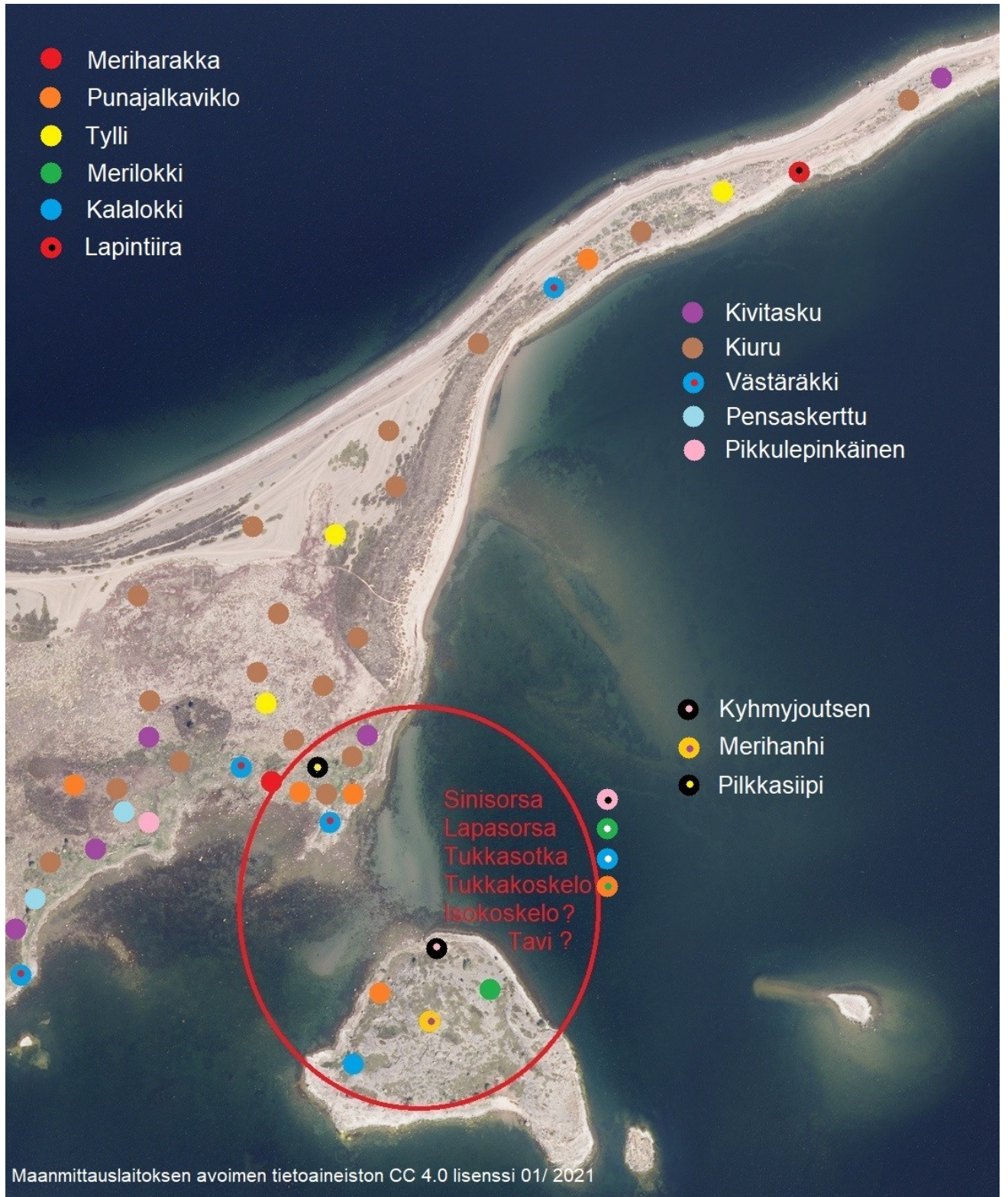

Maanmittauslaitoksen avoimen tietoaiteiston CC 4.0 lisenssi 01/ 2021

Karttaliite 5: Lepikko

Karttaliite 6: Saaren itäosa

Karttaliite 7: Lähisaaret

